

УДК 711.459.6 711. 122

З.В. Лукомська

*к. арх., доцент кафедри архітектурного проектування,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу (Україна)*

ЦІННІ БАРОКОВІ КОМПЛЕКСИ У СУЧАСНІЙ ОБ'ЄМНО- РОЗПЛАНУВАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ МІСТ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Анотація: на прикладі історичних міст Тернопільської області, період розквіту яких припадав на 17 – 18 ст., розглянуто особливості формування сучасного середовища центрів міст навколо цінних барокових об'єктів.

Ключові слова: цінні барокові комплекси, архітектурно-містобудівна спадщина, домінанти історичних міст, об'ємно-розпланувальна композиція.

Постановка проблеми. Тернопільська область налічує найбільшу кількість історичних замкових комплексів Західної України. Окрім того містобудівна спадщина регіону багата на історичні монастирські, палацово-паркові, сакральні, громадські комплекси, які формують об'ємно-просторову композицію центрів міст.

Не дивлячись на динамічний розвиток та насиченість історичними подіями цього регіону України в минулому, на даний час у об'ємно-розпланувальній структурі багатьох міст домінують історичні сакральні, громадські, палацові споруди, елементи колишніх фортифікацій. Ці об'єкти у більшості випадків пройшли кілька будівельних періодів, зазнали змін, але і сьогодні формують сучасне міське середовище та посідають значне місце серед об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України та Європи.

Очевидно, що архітектурний образ міст постійно видозмінюється, трансформується, але завдяки саме цим самобутнім об'єктам та комплексам з багатую історією, сьогодні маємо можливість спостерігати цікаві та довершені містобудівні прийоми видатних європейських зодчих, що працювали на наших землях [3, 6].

Виклад основного матеріалу. Серед досліджених та представлених об'єктів палацово-паркові, фортифікаційні, замкові та сакральні комплекси історичних міст Тернопільської області: Микулинців, Язлівця, Збаража, Вишнівця.

Цікавим об'єктом дослідження є містечко *Вишнівець*, розташоване на межі Волині та Поділля, понад рікою Горинь (Схема 1.а). Існуючий там замок і середмістя від половини XV ст. було родинним гніздом Вишневецьких. Закладення Вишнівця, подібно як і Збаража приписують Дмитрові Корибутові,

хоча за результатами найновіших історико-документальних досліджень ця версія викликає великі сумніви⁵.

На початку XVI ст. Вишнівець відігравав роль оборонного форпосту на шляху татарських походів на Волинь. Біля підніжжя основного укріплення – замку, розташовувалося приміське поселення – підзамче. Також є відомості про існування оборонних мурів навколо середмістя. У XVII ст. Ярема Вишнівецький перебудував існуючий на той час замок і уфортифікував його новою бастионною системою [3, 14].

Вишнівецькі неодноразово, покидали та повертались у своє родинне гніздо, причиною цьому були вагомі історичні події – постійні турецькі набіги, Велика Північна війна. В результаті цих подій замок неодноразово руйнували і відбудовували знову [7].

У період правління останнього з Вишневецьких Михайла Сервація замок було перебудовано на палац, згідно із тогочасними новітніми архітектурно-інженерними поглядами. У 1720 році зведено на базі існуючого корпусу, який було значно розбудовано, резиденцію в стилі класицизуючого бароко, яка була достойна одного з найбагатших магнатів Речі Посполитої, яким і був Михайло Сервацій. Резиденція набула рис популярного на той час "palazzo in fortezza". Проектував цей комплекс найправдоподібніше творець перебудови костелу Св. Михаїла Якуб Бланже Деспрес. Палац було оточено бароковим садом проекту Діонісія Міклера [14, 22].

Палац своїм архітектурно-ландшафтним вирішенням перевершував всі відомі на той час магнатські резиденції Європи. Вигляд його можна було порівняти хіба що із найпомпезнішою монаршою резиденцією тодішньої Франції чи замком Кронборг у Данії. Зали заму були оздоблені найдовершенішими творами мистецтв та склали найвеличнішу приватну колекцію Речі Посполитої 18 ст.

Після Вишнівецьких у кінці XVIII ст. їх спадок перейшов родині князів Мнішів, які не просто підтримували у порядку та примножували величезні маєтності, а й часто приймали у палаці найвищу знать тодішньої Речі Посполитої на чолі з королем Станіславом Аугустом.

Але на початку XIX ст. у зв'язку із частим переходом палацу із рук в руки, його доля докорінно змінилась. Так, що до половини XIX ст. наповнення та оздоблення інтер'єрів, мистецькі колекції світового значення, цінна бібліотека були втрачені⁶.

⁵ Обґрунтування нових гіпотез щодо головних історичних етапів розвитку Вишнівця та його засновників подає Р. Підставка [15]. У хроніці М. Стрийковського Вишнівець вперше згадується у 1395 р. у зв'язку з будівництвом укріпленого замку[7].

⁶ У період коли власником палацу був граф Володимир Платер, прорахувавши свої можливості, він був змушений розпродати майже все майно із аукціону. В результаті чого видатні мистецькі збірки були розпорошені по приватних колекціях [14].

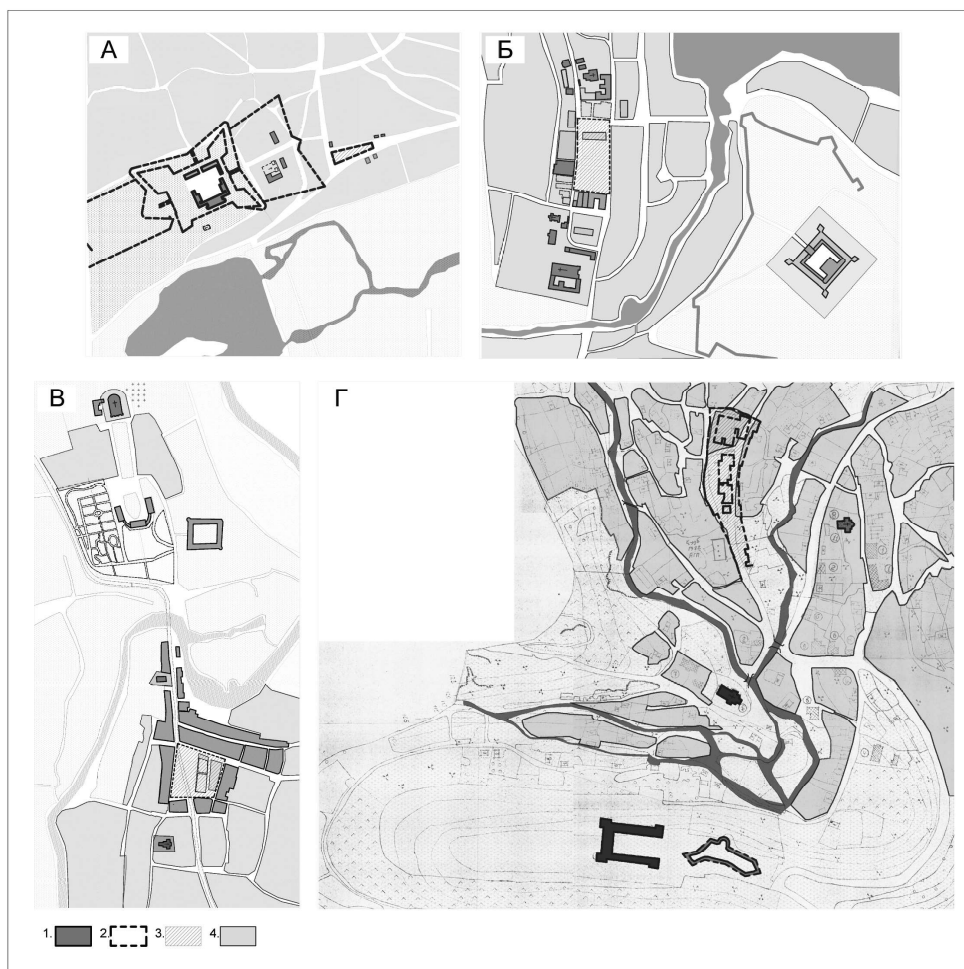

Схема 1. Розташування цінних пам'яткових комплексів у сучасній структурі населених пунктів: А. смт. Вишнівець, Б. м. Збараж, В. смт. Микулинці, Г. с. Язлівець. Умовні позначення: 1. цінна барокова забудова; 2. втрачена цінна історична забудова; 3. межі історичної площі ринок; 4. сучасна забудова.

До складу палацового ансамблю на період XVIII ст. входили: центральний двоповерховий корпус, бічні флігелі та галереї, що утворювали просторий курдонер перед головним входом до палацу, бароковий терасований сад та бастіонні фортифікації. Весь комплекс було обнесено характерною бароковою огорожею. Палацовий ансамбль майже у повному об'ємі є збережений до теперішнього часу.

До складу спряженої фортифікаційної системи резиденції Вишневецьких входив також комплекс монастиря Кармелітів Босих. Комплекс був уфундований Яремою Вишневецьким⁷ у 1645 році, а завершений останнім із роду Михайлом Сервацієм. Святиня у 1655 році була пошкоджена військами Б. Хмельницького. Впродовж XVII – XVIII ст. комплекс не одноразово руйнували і знову відбудовували. Монастир складався з храму Святого Михаїла, комплексу келій, та господарських приміщень. Нажаль, у радянський

⁷ Ярема Вишневецький перший з цієї княжої української родини прийняв католицьку віру [11].

період костел було повністю знищено. Тому на даний час існуючими є тільки споруди келій та помпезна барокова огорожа комплексу.

Важливою складовою історичного міста є бароковий сад Вишневецького палацу, який був розпланований у 1731 році на території родинного маєтку, та у видозміненому вигляді збережений до сьогодні. Парк складався із трьох структурних елементів – нижньої і верхньої платформ, між якими на великому виступі Замкової гори було утворено партерну частину. У ландшафтному вирішенні парку було застосовано стиль природного лісу. Також на даний час є частково збережена цегляна історична огорожа та вхідна брама парку [8].

Біля підніжжя Замкової гори розташовується церква св. Вознесіння, колишня замкова церква 16 ст., яка була родинною усипальницею найперших із роду Вишневецьких.

Як і в попередні кілька століть головною просторовою домінантою міста в даний час є колишній палац Вишнівецьких, який використовується як музей. Разом із історичним бароковим садом, спорудами колишнього монастиря Кармелітів Босих, замковою церквою та фрагментами бастионних фортифікацій він утворює вагомий історико-культурний осередок не тільки міста Вишнівця, але і всього Тернопілля.

Наступним об'єктом дослідження є місто **Збараж**, яке належить до найдревніших міст Тернопільщини (Схема 1.б). Розташоване воно на річці Гнезна, що є притокою Серету. Заснування літописного Збаража датують X століттям. Але перші писемні згадки про місто походять із XIII ст.⁸ Згідно відомих історичних описів з періоду 13 ст., а очевидно, і раніше місцевість потерпала від постійних нападів татар, тому XIV ст. було прийнято рішення про будівництво кам'яного замку [9, 10].

На початку XV ст. було зведено фортецю, яка творила єдиний прихисток міщан у випадку нападів [12]. Впродовж століть родинний маєток Збараських неодноразово руйнували та відбудовували. Родина Збараських мала намір звести свою родинну обитель надійною і такою, що відповідала би найсучаснішим архітектурно-містобудівним вимогам XVII ст., тому до проекту було залучено Віченцо Скамоцці. Виконаний ним початковий проект резиденції типу "palazzo in fortezza" був частково змінений, ймовірно, не менш видатними будівничими згаданої епохи Генріхом ван Пенном і Андреа дель Аква. В результаті було зведено оборонну резиденцію чотирикутної форми в плані з ранньобароковим палацом та бастионними укріпленнями. Всю замкову споруду оточував рів заповнений водою. Інтер'єри ж замку були скромними і не виділялись особливими мистецькими рішеннями [13, 21].

---

⁸ В період XIII ст. контроль над цими українськими землями намагався встановити князь Лешко Білий, а з 1362 року все Поділля, а відповідно і Збараж, належать Федору Коріатовичу, що був єдиним власником цих земель до осені 1393 р. Після нього власником Збаража став князь Дмитро Корибут [20].

Саме цей замок опинився в епіцентрі конфронтації між військами Богдана Хмельницького та Яреми Вишневецького у 1649 році. Наступне випробування він пройшов вже у 1675 році, в результаті чого фортеця була спалена татарами. В кінці XVII ст. маєтності Вишневецьких переходять до родини Потоцьких, які доклались до перетворення колишньої оборонної фортеці на витончену аристократичну резиденцію. Нажаль у модернізованому вигляді резиденція проіснувала також недовго і з середини XVIII ст. перебувала у стані занепаду, очікуючи періоду відродження, який наступив аж у 1990-х роках із становленням незалежності України. У кінці XX ст. розпочинається реставрація замку та утворюється на базі нього заповідник "Замки Тернопілля".

Сьогодні цей об'єкт як і багато століть тому є головним акцентом історичного ядра міста Збаража. Окрім того він відіграє роль культурно-мистецького магніту, який притягує відвідувачів до міста, та виконує історико-просвітницьку функцію.

Збараський палац разом із збереженими пам'ятками сакральної, житлової, громадської архітектури та видозміненим, частково збереженим простором колишньої площі ринок формують сучасне середовище центру міста [18].

На сьогодні серед збережених пам'яток споруд історичного середмістя головними є: палац XVII ст. із фортифікаційною системою; костел і монастир отців Бернардинців (1627); Успенська церква (колишній Тринітарський костел (1755-1758)); Церква Воскресіння Христового (1764); фрагменти ринкової квартальної забудови; елементи розпланувальної структури колишнього середмістя. Перелічені історичні споруди та комплекси формують простір сучасного міського середовища Збаража. Ці об'єкти утворюють живописну, за рахунок складного ландшафту об'ємно-просторову композицію міста, яка вирізняється геометрично-правильним розплануванням території середмістя, що походить із періоду XVII ст.

Містечко *Микулинці* повстало на винятково мальовничій місцевості Поділля (Схема 1.в). Сприяла цьому близькість до ріки Серет та заліснені колись сусідні пагорби. Попри Микулинці проходив один з головних татарських шляхів, тому на мисі оточеному півколом ріки в середині XVI ст. було зведено укріплений замок [1, 3] поряд з яким, згодом розвинулось середмістя.

У 1760-ті роки неподалік від середмістя було закладено чудовий палац з парком, який мав традиційне для періоду бароко об'ємно-просторове вирішення [5]. Майже у повному об'ємі палацовий комплекс є збережений і на даний час. До його складу входять: центральний двоповерховий корпус, два флігелі та дві півкруглі у плані галереї, що утворюють просторий курдонер

перед головним входом до палацу. Вагомою складовою ансамблю є колишній бароковий сад, який на даний час є збережений у видозміненому вигляді.

Ще однією видатною спорудою Микулинців є Костел св. Трійці, який є яскравим взірцем епохи пізнього бароко, а на Тернопіллі Микулинецькому костелу немає рівних за величиною [19]. Дослідники його архітектури схиляються до думки, що автор проекту надихався архітектурою Дрезденського катедрального собору Св. Трійці⁹ та вбачають багато спільних рис у об'ємно-просторових вирішеннях цих споруд. Впродовж XVIII – XX ст. костел зазнавав пошкоджень від природних стихій та неодноразово був ремонтований, на даний час споруда відреставрована та виконує свою первісну функцію. У 1780 році при костелі було створено монастир отців-місіонерів ордену Св. Вінцента.

Головною особливістю історичного міста Микулинців є осьова об'ємно-просторова композиція, яка походить з періоду XVII ст. та добре простежується у сучасній містобудівній ситуації.

В ході дослідження було виявлено що, головні елементи міського утворення розташовані вздовж єдиної розпланувально-просторової осі, яка поступово розкриває глядачеві ці об'єкти. Отже, у міському середовищі Микулинців послідовно розташовано площу ринок із ринковою забудовою, сакральні споруди, палацові споруди з бароковим садом, який також мав чітке розпланування, а замикає просторову вісь споруда костелу св. Трійці. Не зважаючи на складний рельєф місцевості, будівничими та власниками міста було створено живописну і одночасно регулярну осьову об'ємно-розпланувальну композицію міста.

Сьогодні у середовищі історичного центру міста збережені цінні історичні об'ємно-просторові елементи: ринкова квартальна забудова із чітко відображеною первісною парцеляцією; палац XVIII ст. (частково перебудований); палацовий парк XVIII ст.; костел св. Трійці XVIII ст.; монастирська дзвіниця XVIII ст.; будівля монастиря XVIII ст.; замок XVI ст. (частково збережений).

На даний час майже всі із представлених цінних історичних об'єктів колишнього міста зазнали змін, але в сукупності вони утворюють унікальне середовище та цілісну об'ємно-просторову композицію. Тому є підстави вважати місто Микулинці зразковим містом-ансамблем періоду XVII – XVIII ст.

Колишнє місто *Язлівець* і сьогодні вражає надзвичайно гармонійною об'ємно-просторовою композицією історичного середмістя, яка була сформована у XVII – XVIII ст. (Схема 1.г). Історія виникнення міста Язлівця

⁹ Дрезденський катедральний собор Св. Трійці будувався упродовж 1738 - 1754 років за ескізами італійського архітектора Гастано Чіавері. Його визнають однією з найвеличніших споруд Дрездена у пізньо-бароковому стилі.

сягає ймовірно XIV ст.¹⁰, про що свідчать перші письмові згадки. Активному своєму розвитку місто завдячує вигідним розташуванням на торговому шляху "Вія Регія" [2. С.77], що з'єднував Молдову зі Львовом. У період XVII століття Язлівець вважали вагомим торгівельним конкурентом Львова [2. С.18].

Його розпланувально-просторова структура на той період складалась із широких вулиць із кам'яною житловою забудовою, сакральних споруд всіх общин жителів міста: русинів, вірмен, поляків, євреїв. На високому неприступному із трьох сторін місі, який омивається двома річками, розташовувався середньовічний оборонний замок¹¹. У другій половині XVIII ст. в процесі розбудови частини середньовічного так званого нижнього замку було утворено палацовий ансамбль з характерними бароковими рисами, який складається із величної двоповерхової споруди палацу із досконалим італійським терасованим садом. Крім того на період XVII ст. місто мало ратушу¹², в'їзні брами та інші громадські та виробничі споруди. Найвищий розквіт Язлівця припадає на період з кінця XVI до початку XVII ст.

Наступні набіги турків та татарів, а також козацькі наступи спричинились до руйнування міської забудови, тому найдовший період свого існування місто було невеличким, але надзвичайно мальовничим, оскільки розташоване над двома річками: Язловчиком і Вільховцем.

На даний час найцікавішим збереженим елементом колишнього міста є палацовий комплекс із парковою складовою, у половині якого розташований монастир Сестер Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії, а в іншій половині лікувальний заклад. Саме цей об'єкт є гарним прикладом втілення барокових архітектурно-містобудівних принципів утворення досконалої об'ємно-просторової композиції на складному рельєфі.

На даний час історичне ядро колишнього міста формують збережені цінні історичні комплекси та об'єкти, що походять із періоду закладення міста і часу його розбудови. У видозміненому вигляді збереженими є цінні історичні будівлі та споруди Язлівця, які є незмінними елементами об'ємно-просторової композиції: замок XIV – XVII ст. у вигляді руїни; палац XVII ст. із парком пристосований під монастир та під лікувальний заклад; костел Успіння Пречистої Діви Марії XVI ст. (частково зруйнований); колишня вірменська церква XVI ст.; церква Св. Петра і Павла поч. XX ст.; каплиця родини

¹⁰ До тепер не встановлено точної дати виникнення міста. Перша хронологічна письмова згадка про Язловець походить з 1412 р. коли було уфундовано костел під назвою Марії Магдалини [17].

¹¹ Будівля Язлівецького замку, неправильної форми у плані, складалась із кількох різночасових елементів. Будівництво споруди замку відбувалось у кілька етапів [4].

¹² Гіпотези щодо місця розташування та архітектурного вирішення язлівецької ратуші періоду XVIII ст. подає О. Рибчинський, опираючись на описи споруди у Актах Язлівецьких 1765 року, кадастрову карту, панораму міста 1900 року М. Созанського [16].

Блажовських ХІХ ст. на цвинтарі; елементи розпланувальної структури колишнього середмістя; єврейський і польський цвинтарі.

Хоча на даний час Язлівець втратив статус міста, а майже всі із збережених об'ємно-просторових елементів колишнього середмістя зазнали змін, але і сьогодні його унікальне гармонійне середовище вражає своєю досконалістю та живописністю, надзвичайно вмілим використанням особливостей ландшафту та цілісною об'ємно-просторовою композицією.

Висновки. На прикладі розглянутих історичних об'єктів Західної України розкрито роль та місце цінних барокових комплексів у сучасній об'ємно-розпланувальній структурі міст. Кожен із представлених ансамблів має свій унікальний історичний шлях розвитку, впродовж періоду існування змінювався його архітектурно-містобудівний образ, функціональне призначення. Але і сьогодні значення цих об'єктів є визначальним у формуванні архітектурного та культурного аспектів розвитку регіону.

Саме завдяки незмінним замковим, палацовим, сакральним, ландшафтним комплексам, які є домінантами історичних міст зберігаються риси національної ідентичності у сучасній забудові міст Західної України. Представлені пам'яткові комплекси відіграють роль історико-культурного символу міста на всьому шляху його розвитку та посідають значне місце серед об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України та Європи. Тому ключовою проблемою, яку необхідно ставити перед архітекторами-науковцями та архітекторами-реставраторами є визначення стратегії розвитку та розроблення програм регенерації цих об'єктів, які б дали можливість повною мірою розкрити історико-архітектурну цінність цих об'єктів, забезпечити їх співіснування із сучасним середовищем міст, і максимально сприяти їх охороні та збереженню.

Література

1. Aftanazy R. Mikulince. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. – Wojewodztwo ruskie. Ziemia Halicka i Lwowska: w 7 t. / R. Aftanazy. – Wrocław – Warszawa – Kraków. – Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Wydawnictwo 1995. – Т.7. – S. 116 – 123.
2. Baracz S. Pamiatki Jazlowieckie / S. Baracz. / – Lwow, 1862 – 140 s.
3. Czolowski A. Przeszlosc i zabytki wojewodstwa Tarnopolskiego. / A. Czolowski, B Janusz. – Tarnopol: Naklad. PON.- 1926. – S. VIII. – 198 s.
4. Guerquin B. Zamek Jazlowiecki. / B. Guerquin.// Polska Akademia Nauk.Sekcija Architektury i Urbanistyki. Studia i materiały do Teorii i Historii Arhitektury i Urbanistyki. – Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1960. – Т. II. – 165 s.
5. Hauser Z. Warownia nad Seretem / Z. Hauser // Spotkania z zabytkami. Kultura. Tradycje. Pamiatki. – 1998. – №10. – S. 17 – 18.

6. Kowalczyk J. Rezydencje poznobarokowe na Wołyniu / Kowalczyk J. – Warszawa, 1997. – Т IV. S. 48 – 87.
7. Strykowski M. Kronika polska, litewska, żmudska i wszystkiej Rusi etc. / M. Strykowski. – Warszawa, 1846. – Т. II. – S. 57–59.
8. Zelechowska K. Ciolek G. Ze studiow nad zalozeniami ogrodowymi wołynia. / K. Zelechowska, G. Ciolek. // Biuletyn historii sztuki i kultury. Kwartalnik wydawany przez zaklad architektury Polskiej i historii sztuki politechniki Warszawskiej. Warszawa. – Marzec 1939. – S.19 – 46.
9. Вербовецкий Ю. Центр княжого володіння: невідомі сторінки виникнення у кінці XVI — початку XVII ст. нового розпланування Збаража та міської фортифікаційної системи / Ю. В. Вербовецкий. // Збараж — місто в Медоборах. — 1997. — № 2. — С. 2, 4.
10. Збаражчина. Збірник статей, матеріалів і споминів про Збараський район у двох томах. / [під ред. В. Жили]. — Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: Наукове Товариство ім. Шевченка. Укр. архів. 1985. — 2 том. — 523с.
11. Зимницька С. Проблема зміни віри представниками роду князів Вишневецьких у вітчизняній та зарубіжній історіографії другої пол. XIX – першої пол. XX ст. / С. Зимницька. // Наукові записки. Серія “Історичні науки”, – 2013. – Вип. 20. – С. 157 – 163.
12. Малевич А. Збараж: іст.-краєзн. нарис / А. П. Малевич. — Львів : Каменяр, 1984. — 46 с.
13. Нельговський Ю. Замок князів Збараських. / Ю. Нельговський // Вісник історії краю. — 1997. — № 2. — С. 4.
14. Опис Вишневецького замку. [Вміщений у Інвентарі маєностей князів Вишневецьких, що знаходилися у Кременецькому і Летичівському повітах Волинського і Подільського воєводств]. 1748 р.– ІР НБУВ, ф.1, спр.150.
15. Підставка Р. Замок у Вишнівці: історія виникнення, становлення та локалізації / Р. В. Підставка // Historical and Cultural Studies. - 2014. - Volume1, № 1. - С. 69-76.
16. Підставка Р. Язловець — 640. Історія, архітектура, туризм. / Підставка Руслан, Рибчинський Олег. — Тернопіль: Вид.: Лібра terra, 2013. — 128 с.
17. Підставка Р. Язловець – ключ Поділля / Р. Підставка // Відлуння віків. — 2010. — № 2(13). — С. 65-69.
18. Рибчинський, О. З історії Збараської ратуші / О. Рибчинський // Народне слово. — 2010. — 19 березня. – С. 2.
19. Славчук Ю. Микулинці // Шляхами Золотого Поділля. Тернопільщина і Скалатщина: Регіональний історико-мемуарний збірник: В III т. – Нью-Йорк - Париж – Сідней – Торонто: Друкарня ОО. Василян, 1983. – Т. III. – С. 301 – 309.
20. Федорів, Т. Збараж: погляд крізь віки. Іст.-краєзн. нарис / Т. Федорів, О. Мандрик. — Збараж: Рушник, 2011. — 116 с.
21. Челебі, Е. Опис фортеці Збараж / Е. Челебі // Збаражчина: зб. ст., матеріалів і споминів / ред. В. Жила. — Нью-Йорк – Торонто, 1980. — Т. 1. — С. 177—178.

22. Шиян Л. Вишневецька резиденція в просторовій структурі Вишневеця. / Л. Шиян // Наукові записки НЗ "Замки Тернопілля", – Збараж, – 2015. –№5/2015. С. 60 – 63.

Abstract

The features concerning formation of the modern environment of city centers around valuable baroque objects were considered in this article by the example of historic cities of Ternopil region, the heyday of which got closer to 17 - 18 centuries.

Keywords: valuable baroque complexes, architecture and town-planning heritage, historic town dominant, shape and planning composition.

Аннотация

На примере исторических городов Тернопольской области, период расцвета которых приходился на 17 - 18 вв., рассмотрено особенности формирования современной среды центров городов вокруг ценных барочных объектов.

Ключевые слова: ценные барочные комплексы, архитектурно-градостроительный наследие, доминанты исторических городов, объемно-распланировочная композиция.

UDC 72.01: 72.023

N.V. Lushnikova

PhD (Eng.) Associate Professor,

Department of Architecture and Environmental Design

National University of Water and Environmental Engineering, Rivne (Ukraine)

MATERIALITY OF ARCHITECTURAL FORM WITHIN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY GEOPOLITICAL PROCESSES

Abstract. The paper gives coverage of the main aspects of interrelation of geopolitics and contemporary architecture, in particular the materiality of architectural form. Local and 'international' materials applied for conceptual design projects often reflect the position of the state at the geopolitical world map. There are considered the materiality of architecture through the prism of main geopolitical concepts in modern world.

Keywords: materiality, geopolitics, architectural form, globalization, postmodernism, neo-modernism.

Introduction. Geopolitics is determined as a study of the influence of geography, economics, and demography on the politics and especially the foreign policy of a state and a combination of political and geographic factors relating to something. [1]. Many researchers pay attention to the reciprocal action of politics and architecture. The geopolitical significance of the architecture can be discovered